

ART

ТВОРЧА СПАДЩИНА І. КІЛІАНА В ЗНАЧЕННІ СУЧАСНОГО ТАНЦЮВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Гриценко Олена Єдуардівна,

викладач

Семенова Катерина Олександрівна,

Студент

Харківська державна академія культури

м. Харків, Україна

Вступ. / Introductions. І.Кіліан відомий своїм новаторським підходом до хореографії, він успішно інтегрує класичні елементи в сучасні постановки, створюючи нові виразні засоби для передачі складних емоцій та ідей. Його роботи часто торкаються глибоких тем, таких як ідентичність, сексуальність, міжособистісні відносини та соціальні питання, що робить його творчість релевантною і важливою у сучасному світі.

Крім того, І.Кіліан є автором численних хореографічних творів, які демонструють його майстерність у створенні динамічних і емоційно насичених постановок. Він також активно співпрацює з різними балетними трупамі та хореографами по всьому світу, що дозволяє його ідеям і методам поширюватися і впливати на розвиток сучасного танцювального мистецтва.

Таким чином, дослідження творчості І. Кіліана є актуальним не тільки для розуміння розвитку танцю модерн, але й для вивчення впливу інноваційних підходів на сучасну хореографію. Його роботи є яскравим прикладом того, як традиційні техніки можуть бути переосмислені і інтегровані в сучасні контексти, створюючи нові форми танцювального мистецтва, які відповідають потребам і очікуванням сучасної аудиторії.

Мета роботи. / Aim. Аналіз впливу танцю модерн на творчий почерк Іржі

Кіліана та застосувати ключові принципи його хореографічних рішень, які відображають інновації в балетмейстерській практиці.

Матеріали та методи./Materials and methods. Творчість І. Кіліана вплинула на сучасний балет, особливо через синтез класичних та сучасних танцювальних елементів. Ці дослідження допомагають глибше зрозуміти новаторські підходи І. Кіліана до хореографії та його внесок у розвиток сучасного балету. Вони підкреслюють важливість його творчості для формування нових виразних засобів у танці та поширення цих ідей у світовій хореографічній спільноті.

Результати та обговорення./Results and discussion. Віртуозна техніка та виконавська майстерність Іржі Кіліана привернули увагу одного з найвідоміших хореографів-новаторів Німеччини, засновника трупі Штутгартського балету Джона Кранко. Саме Кранко запропонував Кіліану посаду соліста в трупі Штутгартського балету. Варто зазначити, що хореографічне світобачення Кіліана формувалося саме в цій трупі, яка діяла в епоху модернізму та відзначалася інноваційною філософською концепцією і своєрідною танцювальною естетикою.

Іржі Кіліан також підтримав модернізм у хореографічному мистецтві. У 70-ті роки ХХ століття він був пов'язаний з Нідерландським театром танцю, де очолював танцювальну трупу. Разом з артистами театру Кіліан створив низку постановок, в яких проявлявся його підхід до поділу танцівників за віковими категоріями та створення відповідного репертуару для кожної групи виконавців. Цей підхід став провідною ознакою його балетмейстерської діяльності.

Міжнародне визнання прийшло до Іржі Кіліана наприкінці 1970-х років, коли на Міжнародному фестивалі Сполето в Чарльстоні, Південна Кароліна, США, він представив балет «Симфоніетта» на музику Леоша Яначека. Його популярність і визнання як балетмейстера та постановника вільних балетів значно зросли завдяки шедеврам, таким як «Симфонія псалмів» (1978) і «Весіллячко» (1982) на музику Ігоря Стравінського, «По зарослій стежині»

(1980) на музику Леоша Яначека, «Пасовище» (1983) на музику Карлоса Чавеса, «Дитя і чари» (1984) на музику Моріса Равеля.

1970-ті роки стали для Іржі Кіліана стартовим етапом у його балетмейстерській діяльності, який характеризувався переважно сюжетними постановками, підпорядкованими драматургічній хореографічній побудові. Початок 1980-х років визначає новий, «чорно-білий» етап у творчості Кіліана. Він відмовився від сюжетних постановок, характерних для початку його кар'єри, і все частіше звертався до авангарду, відмовляючись від традицій та естетики класичного балету.

Авангардне хореографічне мистецтво, яке прагнуло утвердження модерн-танцю і поєднання його з елементами джаз-танцю та класичного танцю, стало відмінною ознакою його робіт. Результат цього синтезу призвів до створення власного, унікального стилю, завдяки чому його почали називати «хореографом-філософом». Постановки Кіліана, представлені широкому загалу у 1980-х роках, відзначалися як філософським, так і психологічним спрямуванням, емоціями, переживаннями та почуттями.

У своїх балетах Кіліан досліджував всю глибину людської природи та почуттів, використовуючи фізичні можливості танцівників. Він також звертався до абстрактних опусів, де простір, час і форма перетворювалися на метафоричні рухи. На цьому етапі Кіліан поставив балети, які об'єднав у єдину групу «Чорно-білі балети», такі як «Шість танців» (1986) на музику Вольфганга Моцарта, «Гра закінчена» (1988) на музику Антона Вебера та «Падаючі ангели» (1989) на музику Стіва Райха.

У 1990-ті роки творчість Іржі Кіліана перейшла на новий етап, що характеризувався відмовою від авангардизму та зверненням до сюрреалізму та абстракціонізму. Змінилися філософія та естетика його танцювального мистецтва, а також манера постановок. Кіліан почав звертатися до підсвідомих образів, використовувати оптичні ілюзії та парадоксальні поєднання форм. Його постановки, такі як «Сарабанда» (1990) на музику І. Баха, «Солодкі сни» (1990) на музику А. Вебера, «Маленька смерть» (1991) на музику В. Моцарта,

«Місцезнаходження невідомо» (1994) на музику А. Пярта, А. Вебера, С. Райха, Ч. Айвза, М. де Роо, втрачали раціональне мислення.

У 1995 році Іржі Кіліан став директором Нідерландського театру танцю. Він провів реформаторську діяльність у трупі театру, поділяючи акторів на вікові категорії. Як наслідок, з'явилися три групи: Нідерландський театр танцю I (молоді танцівники 17–24 років), Нідерландський театр танцю II (основна трупа) та Нідерландський театр танцю III (балетні пенсіонери від 40 років). На честь 35-річного ювілею театру та 20-річного керівництва Кіліана у 1995 році був представлений спектакль «Арчимбольдо», у якому брали участь всі три групи театру. Спектакль також демонстрував постановки хореографів-танцівників і фрагменти балетів самого Кіліана. У 2000 році «Арчимбольдо» був показаний на сцені Паризької опери під девізом Кіліана: «Минуле — це історія, майбутнє — таємниця, сьогоднішнє — подарунок». У 1999 році Кіліан залишив пост артистичного директора театру, але продовжував працювати як балетмейстер до 2009 року.

Одну з найуспішніших постановок Кіліан здійснив у 2004 році на музику Дірка Хібріха. Балет «Безсоння» за участі шести танцівників трупи Кіліана отримав схвальні відгуки. Оригінальним рішенням стала завіса з білих аркушів, що перетинала сцену по діагоналі, створюючи межу між вигадкою та реальністю, свідомим і несвідомим. Постановка складалася із шести танцювальних монологів і чотирьох дуетних номерів, представляючи бажання, прагнення та взаємини між людьми. У цій роботі Кіліан успішно розкрив хореографічні нюанси, використовуючи рухи для вираження найдрібніших порухів душі. Розглядаючи творчість Кіліана, можна зазначити, що його постановки часто викликають різні емоції у публіки. Глядачі іноді неправильно сприймають задум хореографа-філософа, адже, насолоджуючись традиційними класичними балетами, вони не завжди розуміють філософський підтекст його робіт. Це може пояснюватися обмеженим мистецько-філософським світоглядом сучасного молодого покоління.

Особливістю експериментально-інноваційної ідеї Іржі Кіліана є

поєднання елементів класичного танцю з модерн-танцем і фольклорною традицією. Штучно створений балетмейстером творчий союз постійно підпорядковується філософським законам. Постановки Кіліана вирізняються особливим форматом — всі його балети є мініатюрами тривалістю 15–20 хвилин. Початок XXI століття характеризується новим світобаченням, культурою та ідеологією. Виникнення нових видів мистецтва, жанрів і напрямків, натхнених постмодерністською епохою, спричиняють трансформацію хореографічного мистецтва. Для розширення та збагачення танцювальної культури балетмейстери, працюючи з трупами артистів, звертаються до камери. Іржі Кіліан, як ініціатор хореографічного кінометражу, долучається до відеоформату, щоб висловити універсальність художньої мови за допомогою танцю.

Один із найвідоміших короткометражних хореографічних фільмів Іржі Кіліан представив у 2006 році. Знаменита опера Жоржа Бізе «Кармен» постала в новій трагікомічній інтерпретації. Знятий у просторі зруйнованої бурєю чеської вугільної шахти, танцювальний фільм набуває радикальної і водночас витонченої, з гумором інтерпретації. Кіліанська Кармен — жінка поважного віку, яка разом зі своїми спільниками мешкає на звалищі старих автомобілів. Любов і пристрасть головної героїні хореографічної короткометражки — це не любов до чоловіка, а любов до машини. Основною сюжетною лінією постановки стає тема мрії. Класична версія «Кармен» демонструє прагнення Хосе вбити Кармен через образу та принижене самолюбство після відмови героїні. Кіліан наділяє Кармен незалежним, самореалізованим образом. Героїня тричі воскресає з мертвих після низки автокатастроф і у фіналі їде в блакитну далечінь на машині своєї мрії.

Застосування елементів кінематографу в хореографії надає можливість зафіксувати й передати творчий досвід як окрему частину пам'яті митця. Аналізуючи постановки Іржі Кіліана, можна дійти висновку, що для нього пам'ять є нематеріальною, віртуальною категорією, пов'язаною з часом, який перебуває в прискореному або уповільненому русі. У своїх роботах Кіліан

демонструє гру зі швидкістю та динамікою. Його хореографія, крім акробатичних дуєтів, насичена плавністю, оригінальністю та грацією.

Пошук нових засобів та збагачення лексичного фонду завжди мають позитивне значення для розвитку мистецтва в цілому. Іржі Кіліан оживляє взаємозв'язок між танцем і кінематографом. Він не просто виконує танець на камеру, зняту з однієї точки зору. Кіліан оживляє нову візуальну поетику та відкриває хореографічному світу інноваційну конструкцію передачі танцювального матеріалу через відео. Комічні, поетичні, вишукані та стрімкі образи балетмейстер розкриває через сюрреалістичні історії, які насправді є проєкціями людського мислення.

Іржі Кіліан, як один із засновників філософської концепції хореографічного мистецтва, втілює у своїх роботах реалії художнього життя свого часу, звертаючись до різних мистецьких течій, таких як авангардизм, сюрреалізм та абстракціонізм. Відмовившись від канонів класичного танцю, Кіліан створив свій унікальний авторський стиль і методика роботи з артистами-танцівниками. Ця методика передбачає участь усіх членів трупи в творчому процесі, що збагачує хореографічне мистецтво та робить тренувальний процес цікавішим і ефективнішим.

Хореографічне мистецтво постмодерністської епохи спонукало Кіліана до пошуку нових виразних засобів, зокрема до створення короткометражних хореографічних фільмів. Трансформована версія «Кармен» Кіліана стала взірцем нового напрямку — кінотанцю. Подальше дослідження цієї теми передбачає вивчення досвіду балетмейстерської діяльності європейських та американських хореографів, аналіз стилістичних особливостей сучасних постановок та дослідження перформансу як форми танцю епохи постмодерну.

Його балетні вистави «Petite Mort» та «Sinfonietta» є знаковими роботами, які демонструють його унікальний підхід до хореографії та здатність поєднувати різні стилі та техніки.

«Petite Mort», створений на музику Вольфганга Амадея Моцарта, відображає тонку грацію та емоційну глибину, що притаманні хореографічним

роботам Кіліана. Використовуючи метафору «маленької смерті» як вираження моменту екстазу, цей балет досліджує теми крихкості життя, емоційного піку та взаємодії між чоловіком і жінкою. Хореографія в «Petite Mort» вражає своєю динамікою та відчуттям постійного руху, що створює неповторний емоційний заряд.

«Sinfonietta», на музику Леоша Яначека, є святом життя та енергії, що відображає дух свободи та радості. Кіліан майстерно поєднує елементи народного танцю з класичними та сучасними техніками, створюючи унікальний стиль, що є характерним для його робіт. Цей балет виражає боротьбу за свободу, духовну красу та силу людини, що надихає глядачів і викликає в них почуття гордості та натхнення.

Обидві ці роботи не лише відображають технічну майстерність та інноваційність Кіліана, але й демонструють його здатність глибоко проникати у психологічні та емоційні аспекти людського життя. Вони є яскравими прикладами того, як сучасне танцювальне мистецтво може поєднувати традиції та інновації, створюючи нові форми вираження та розширюючи межі хореографії.

Висновки./Conclusions. Таким чином, роботи Іржі Кіліана не лише відображають мистецькі тенденції свого часу, але й продовжують впливати на розвиток сучасної хореографії, надихаючи нові покоління хореографів та танцівників. Вони продовжують залишати глибокий слід у світі танцювального мистецтва, демонструючи силу і красу хореографії. Кіліан створив унікальний стиль, який поєднує глибокий символізм, емоційну виразність та технічну досконалість, що робить його роботи вічними і актуальними. Це підкреслює важливість його внеску в сучасне танцювальне мистецтво і його незмінний вплив на подальший розвиток хореографії.